

ГАРЧИГ

НЭГ. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА.....	2
1.1.Төслийн ерөнхий мэдээлэл	2
1.2.Төслийн хүчин чадал	2
1.3. Төслийн байршил	6
ХОЁР. ТӨСЛИЙН ТАЛБАЙ, ТҮҮНИЙ ОРЧНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НИЙГЭМ ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТОДОРХОЙЛОЛТ	7
ГУРАВ. ТӨСЛИЙН ГОЛ БОЛОН БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ	11
ДӨРӨВ. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ГОЛ ЗОРИЛТ	12
ТАВ. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	13
ЗУРГАА. ОРЧНЫ ТОХИЖИЛТ, ЦЭЦЭРЛЭГЖҮҮЛЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	15
ДОЛОО. ТҮҮХ, СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	16
НАЙМ. ОСОЛ, ЭРСДЭЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	17
ЕС. ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	19
АРАВ. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР	23
АРВАН НЭГ. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	25
АРВАН ХОЁР. 2026 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ХЭРЭГЖИЛТИЙГ НӨЛӨӨЛЛИЙН БҮСИЙН ОРШИН СУУГЧДАД ТАЙЛАГНАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	26
БОМТ-г хэрэгжүүлэх ажлын нийт зардал.....	27

НЭГ. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

1.1. ТӨСЛИЙН ЕРӨНХИЙ МЭДЭЭЛЭЛ

Төслийн нэр:	“Гаалийн хяналтын талбай”
Төсөл	“Цагаан хад мөнхийн их” ХХК
хэрэгжүүлэгчийн нэр:	Улсын бүртгэлийн дугаар: 1111016266 Регистрийн дугаар: 3642054
Хаяг:	Өмнөговь аймаг, 3-р баг, Цагаан Овоо, 2-р өргөлтийн насосны зүүн талд, ажилчдын хотхон 107 Утас 1: 99999129 Утас 2: 75073443

1.2. ТӨСЛИЙН ХҮЧИН ЧАДАЛ

Гаалийн хяналтын 30 га талбайд нүүрс буулгаж, хадгалж, ачих үйл ажиллагаа явуулдаг ба нүүрс экспортын хувьд байгаль орчинд сөрөг нөлөөлөлгүй чингэлэг тээврээр үйл ажиллагааг явуулж, нөлөөллийг “0” түвшинд барих, орон нутагт ажлын байр нэмэгдүүлэх, Монгол улсын нутаг дэвсгэрт мөрдөгдөж буй хууль дүрэм журмыг сахин биелүүлж ажилладаг.

Чингэлэг тээвэр болон задгай нүүрс ачиж буулган, аюулгүй ажиллагаа, мэргэжлийн түвшний үйл ажиллагаа явуулахыг эрхэм болгон ажиллаж байна.

1 ээлждээ 23 хүн ажилдаг ба нийт 46 хүнийг ажлын байраар хангаж байна. Ажилчид нь “Цагаан дэлгэрэх өргөө” ХХК-ийн кемп-д байрлаж байна.

“Цагаан дэлгэрэх өргөө” ХХК-ийн Ажилчдын хотхон, авто зогсоол нь нийт 10 га талбайд 1060 хүнийг хүлээн авах хүчин чадалтай.

Зураг 3. Ажилчид байрлах кемпийн харагдах байдал

Гаалийн хяналтын талбайн хүчин чадал:

Чингэлэг талбайн нийт багтаамж 6,000 гаруй чингэлэг буюу 1,500 машины чингэлэг буух бүрэн хүчин чадалтай.

Талбайн эргэлтээр жилд 10,000,000 тонн, хоногт 27 000 тонн нүүрс гаргах хүчин чадалтай.

БАТЛАВ:
Бичигчээ аймгийн ерөнхий архитектор
ХЯНАСАН

Бичигчээ аймгийн газрын харилцаа
Барилгач хот байгуулалтын газрын дэргэ

Бичигчээ аймгийн онцгой байдлын
газарын дэргэ, хувиандаа

ЕРӨНХИЙ ТӨЛӨӨЛГӨӨ М1-4000

ҮНДСЭЛСЭЛ.

“Бичигчээ аймгийн (ийсний)” Хангад Сууны Засаг даргын захираагийн 2020-11-03 өдөрний 06031-А/2022-2022 тоотор Хангад сууны (шүүрэл) 1-р бүс Нэгжөн байгалийн нутаг дэвсгэрт “Ашигт малтмалын галтхайн ажлын талбай” зориулалт бүхий 4501010200 чиг талбайны дугаартай 300000м. кв м” газар.
Хот тосгоны төлөвлөлт, барилгын хэмжээ 5а дүрэм Б-450, 30.01.04-ийн 5 дугаар зүйлийн үндсэн ерөнхий төлөвлөлөөний зөрөөл гүйцэтгэв.
-2025 оны 10 сарын 23 өдөрний 375Д-48-0005-25 дугаартай архитектуры төлөвлөлийн даалгаврыг үндэслэв.

ЕРӨНХИЙ ТӨЛӨӨЛГӨӨ М1-4000

ТАНИХ ТЭМДЭГЛЭГЭЭ

Тодорхойлолт	Тайлбар
1. Контейнерийн талбай	6.05m * 2.55m
2. Оффисийн бүс	40m * 65.5m
3. Авто жингийн пүү (200тн, 40м)	22m * 5.5m
4. Тохируулгын пүү (50тн, 9м)	9m * 3m
5. Хувцалын байр	40m * 3m
6. Амрах байр (туслах)	25m * 40m
7. Ачигч, Калмар зогсоол	
8. Оператор анхны байр	12m * 30m
9. АЦ Контейнер	20m * 10m
10. Харуулын пост	1.5m * 1.5m
11. Осолтой талбай	256m * 307m
12. Мэдээллийн сэлбэр	
13. Технологийн зааврын сэлбэр	

ТАНИХ ТЭМДЭГЛЭГЭЭ

	Төлөвлөх буй барилга, байгууламж
	Сайжруулсан цэвэрлэн зам талбай
	Нигтрүүлэх талбай
	Нүүрс осолтой талбай
	Авто зогсоол
	Чингэлэг буулгах талбай
	Могоон байгууламж
	8.1м өндөр хашлага
	Эзэмшл өсгөрч хил хязгаар
	2м өндөр хашлага

Хүчин чадлын өмнөд тал

№	Хүчин чадлын өмнөд тал	Хүчин чадлын өмнөд тал	Хүчин чадлын өмнөд тал
1	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак
2	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак
3	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак
4	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак
5	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак
6	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак
7	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак
8	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак
9	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак
10	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак
11	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак
12	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак
13	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак
14	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак
15	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак
16	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак
17	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак
18	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак
19	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак
20	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак
21	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак
22	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак
23	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак
24	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак
25	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак
26	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак
27	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак
28	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак
29	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак
30	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак
31	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак
32	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак
33	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак
34	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак
35	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак
36	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак
37	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак
38	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак
39	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак
40	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак
41	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак
42	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак	Б.Бат-Орзак
43			

Зураг 5. Ерөнхий төлөвлөгөөний зураг

Төслийн талбайн барилга байгууламж:

Зураг 6. Ажилчдын байр болон пүүний байр

Зураг 7. Гаалийн хяналтын талбайг 9 метр өндөр хашаагаар хашаалсан байдал

Зураг 8. Авто пүү болон НАБТ

Цахилгаан эрчим хүчний хангамж: Төслийн үйл ажиллагаанд шаардагдах цахилгаан хангамжийн эх үүсвэрийг “Өмнөд бүсийн цахилгаан түгээх сүлжээ” ТӨХК-тай хийсэн гэрээний дагуу хангаж байна.

Харилцаа холбоо: Үүрэн телефоны бүх операторын сүлжээ барьдаг.

Усан хангамж: Ажилчид нь “Цагаан дэлгэрэх өргөө” ХХК-ийн кемп-д байрладаг ба унд ахуйн усыг баллонтой/цэвэр/ усаар, мод болон зам талбайн усалгааг кемпийн гүний худгийн усаар хангадаг. Кемпийн гүний худгийн ундарга нь 3.8л/с буюу 328.32м³/хон байгаа нь усалгааны усыг хангах бүрэн боломжтой байна. Цаашид кемпийн цэвэрлэх байгууламжаас цэвэрлэгдэн гарсан усаар хангахаар төлөвлөж байна. Цэвэрлэх байгууламж нь Чех улсад үйлдвэрлэсэн биологийн технологит суурилсан бохир ус цэвэрлэх байгууламж хоногт 180 м³ бохир ус цэвэрлэх хүчин чадалтай. Одоогийн байдлаар хоногт 25-30м³ бохир усыг цэвэрлэж байна.

Зам: Төслийн талбай нь Эрдэнэс таван толгой - Гашуун сухайтын боомтын нүүрсний тээврийн замаас зүүн тийш 400 м зайтай байрлана.

Зураг 9. Сайжруулсан шороон зам.

ХОЁР. ТӨСЛИЙН ТАЛБАЙ, ТҮҮНИЙ ОРЧНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НИЙГЭМ ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТОДОРХОЙЛОЛТ

Нийгэм, эдийн засаг: Өмнөговь аймаг 1931 онд байгуулагдсан ба Монгол Улсдаа газар нутгийн хэмжээгээрээ хамгийн том аймаг юм. Уг аймаг нь Монгол улсын хамгийн өмнөд хэсэгт оршдог бөгөөд урд талаараа БНХАУ-тай, баруун талаараа Баянхонгор, баруун хойд хэсгээр Өвөрхангай, хойд талаараа Дундговь, зүүн талаараа Дорноговь аймгуудтай тус тус хиллэн оршино.

Аймгийн төв Даланзадгад хот нь Улаанбаатар хотоос 560 км зайтай. Монгол улсын хэмжээнд хамгийн том 165,0 мянган кв.км нутаг дэвсгэртэй ба хүн амын суурьшил сийрэг 3,4 квадрат километр нутагт 1 хүн, 13,2 квадрат километр нутагт 1 өрх ноогдон хүн ам суурьшиж байна.

Өмнөговь аймгийн Ханбогд сум нь 1924 онд Галба нэртэйгээр байгуулагдсан бөгөөд 1931 оноос Ханбогд нэртэйгээр өргөжин хөгжиж байна. Номгон, Хайрхан, Жавхлант, Гавилууд, Баян гэсэн 5 багийн нийт 2193 өрхтэй.

Тус сум нь 2023 оны жилийн эцсийн өрх, хүн амын тооллогоор 2277 өрхийн 8737 суурин хүн амтай байгаагийн 33.9 хувь нь 0-18 насны хүүхэд, 31.1 хувь нь 18-35 насны залуучууд, 31.4 хувь нь 36-аас дээш насны хүмүүс, 3.6 хувь нь тэтгэврийн насны ахмадууд эзэлж байгаа ба нийт хүмүүсийн 59.4 хувь нь эрэгтэйчүүд байна.

Мал аж ахуй: Сумын хэмжээнд 200560 толгой малтайгаас 32860 тэмээ, 10390 адуу, 6830 үхэр, 54240 хонь, 96240 ямаа байна. Сумын хэмжээгээр нутгийн шилмэл омог буюу Галбын говийн улаан тэмээ 32860 толгой тоологдсон нь нийт малын 16.4 хувийг эзэлж байна. 385 малчин өрх, 273 мал бүхий өрх байгаа нь сумын нийт өрхийн 45,4 хувийг эзэлж байна

Сургууль: Ерөнхий боловсролын 11 жилийн сургуулийн 29 бүлэгт 820 гаруй хүүхэд өдрөөр суралцаж, бага ангийн хамран сургалт 100 хувь, суурь боловсролын хамран сургалт 100 хувьд хүрсэн. Ерөнхий боловсролын сургуульд мэргэжлийн багшийн хангалт 100 хувь байна. Дотуур байрны 1 барилгатай, 80 хүүхдийн байрны барилгыг зориулалтын дагуу ашиглаж байна. Төрийн өмчийн 125, 175 хүүхдийн багтаамжтай 2 цэцэрлэгт 350 орчим хүүхэд хүмүүжиж хамран сургалт 92 хувьтай байна. Тус 2 цэцэрлэгт нийтдээ 47 ажилтан ажилладаг.

21-р цэцэрлэг Их булаг хороололд байршилтай 125 хүүхдийн хүчин чадалтай, одоогоор 150 хүүхэд хүмүүжиж байна. 18 багш, ажиллагсадтай 1966 онд ашиглалтад орсон. чулуун барилга. 50 хүүхдийн багтаамжтай барилга анх баригдсан, 2004, 2011 онуудад өргөтгөл засвар хийгдэж 125 хүүхдийн багтаамжтай болсон. 175 хүүхдийн цэцэрлэг

Эмнэлэг: Сум дундын эмнэлэг Дөрөлж хороололд байрлалтай. 8 ортой. 3 их эмч, бага эмч, эх баригч бага эмч нийт 28 ажилтан ажилчидтай. Барилга 1978 онд ашиглалтад орсон тоосгон барилга. Нөөц 50 квт дизель цахилгаан үүсгүүртэй. Төвлөрсөн уурын зууханд холбогдсон. 2013 онд 50 ортой эмнэлгийн барилгын ажил эхэлсэн.

Геологийн тогтоц: Ханбогд сумын Хайрхан багийн Цагаан хаданд орчмын газар нь Ханбогд сумын төвөөс зүүн урагш 70 орчим км-т д.т.д 1000-1005м өндөртэй жижиг толгод, жалга судаг болон элсэн довцог бүхий газар байрладаг. Энд монгол орны хөрсний ангиллаар тал хөндийн бүлэг хөрсний цөлийн хөрсний хэв шинжид багтах цөлийн сайр чулуурхаг Бор_саарал, цөлийн элсэн хучаастай Бор саарал хөрс болон хужир мараа, хагас бэхэжсэн элс гэсэн цөөн хэдэн төрлийн хөрс тархсан байна. Эдгээр хөрснөөс зонхилон тархсан нь цөлийн элсэн хучаастай Бор саарал болон сайр чулуурхаг Бор саарал хөрснүүд зонхилон тархсан байна.

Геоморфологи, гидрогеологийн нөхцөл: Геоморфологийн мужлалаар Төв Азийн геоморфологийн их мужийн Дундговь-Өмнөговийн мужид хамрах бөгөөд хотгор гүдгэрийн үндсэн шинж гэвэл

уудам чулуурхаг хотос хоолой, хужир мараа бүхий тал зонхилох ажээ. Эндэх газрын гадарга бүрэлдэн тогтоход дэлхийн дотоод хүчнээс гадна салхи их үүрэг гүйцэтгэж түүний нөлөөгөөр энд тэнд элсэн хуримтлал үүссэн байдаг. Нөгөө талаар говь цөлийн нөлөөгөөр физик өгөршил, элэгдэл эвдрэл хааяагүй бий болж байжээ. Эндэх газрын гадаргыг ерөнхийд нь тэгшрэлийн гадарга, элэгдэл хуримтлалын гадарга гэж ялгаж үзэж болно. Ханбогд орчимд дорвитой өндөр уул байхгүй. Газрын гадаргын үнэмлэхүй өндөр нь далайн түвшнээс дээш 900-1300 метрийн хооронд хэлбэлзэж хамгийн өндөр нь баруун хойш 60км орчимд Ханбогд уул(1350м), зүүн зүгт 25км-т Агуй уул (1277 м), зүүн хойш 22км-т Хайрхан уул 1161м өндөр, цав толгод нь томоохон боловч нар салхи, хүйтний өгөршлийн улмаас элэгдэл эвдрэлд орж өнчин толгод мэт харагдана.

Төсөл хэрэгжих талбайн орчимд одоогоор нүүрс тээврийн компаниуд байрладаг бөгөөд хүнд даацын автомашины хөдөлгөөний улмаас ойр орчны талбай нь техноген элэгдэл, эвдрэлд өртсөн боловч шинээр төлөвлөж байгаа гаалийн хяналтын талбай байгуулах газар нь элэгдэл эвдрэлд одоогоор өртөөгүй байна.

Физик бохирдол: Гаалийн хяналтын бүсэд хүнд даацын машин техникийн хөдөлгөөнөөс дуу чимээ шуугиан ба доргион үүсэж байна.

Шуугиан нь дараах байдлаар хүн ба орчинд нөлөөлнө.

Тархины эд эсүүдийг гэмтээж төв мэдрэлийн системд нөлөөлснөөр түргэн ядрах, анхаарал сулрах, нойргүйдэх, тавгүйтэх байдал үүсгэн хөдөлмөрийн бүтээмжийг бууруулна.

Зүрх судасны үйл ажиллагаанд өөрчлөлт орох улмаар даралт ихэсгэх, бодисын солилцоо, ходоод гэдэсний хэвийн ажиллагааг алдагдуулж, хоол шингэлтэд сөргөөр нөлөөлдөг байна.

Сонсголд онцгой нөлөөлнө. Ялангуяа өндөр давтамж бүхий үргэлжилсэн шуугиан нь хүний сонсголыг муутгаж аажимдаа сонсголоо бүрмөсөн алдах аюулд хүргэж болзошгүй юм. Шуугиан ихтэй газар хүн түр ажиллаад гарахад тодорхой хугацаанд чих сонсох чадвараа алдаж, дараа нь сэргэдэг. Ийм орчинд хүн удаан хугацаагаар ажиллавал аажимдаа сонсголоо бүрмөсөн алдах аюултай. Мөн даралтат хий үлээх (хий гадагшлах), төмөр нүдэх, давтах, чихний ойролцоо тэсрэлт, дэлбэрэлт болох нь хурц шуугиан гаргах бөгөөд сонсголд онцгой аюултай нөлөө үзүүлнэ.

Шуугиан нь бас далдлах нөлөө үүсгэдэг, өөрөөр хэлбэл шуугианаас болж хүмүүсийн хоорондын хэвийн харьцаа алдагдаж мэдээлэл ба дохио санамж, анхааруулга сонсох зэрэгт саад болдог. Ялангуяа машины чимээ шуугиан нь ажиллагсдын хоорондын хэвийн харьцаа, анхааруулга, дохио санамжийг далдалж анхаарал сулруулснаар аваар, осолд ч хүргэж болзошгүй юм.

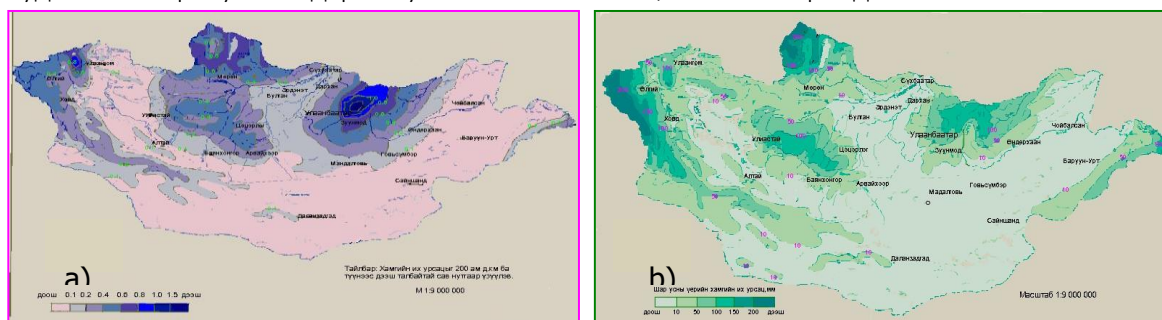
Шуугиан нь орчинд тодорхой давтамж бүхий хэлбэлзэх долгионоор тархах бөгөөд өндөр нам нь хэлбэлзлийн давтамж Гц-ээр тодорхойлогдоно. Давтамж нь хэчнээн өндөр байх тутам дуу төдий чинээ өндөр байдаг. Хүний сонсох эрхтэн 16-аас 20000 Гц хүртэлх давтамж бүхий дууг сонсдог байна. 16 Гц-ээс бага давтамж бүхий дууг хэт нам дуу, 20000Гц-ээс их давтамжтай дууг хэт өндөр дуу гэх бөгөөд эдгээр дууг хүн сонсдоггүй.

Шуугиан нь өндөр, нам давтамжийн олон авианы хослол юм. Өөрөөр хэлбэл орчинд тархаж байгаа дуу шуугиан нь дан ганц цэвэр авианаас бүрддэггүй. Нэгэн хэвийн үргэлжилсэн шуугианаас, өөрчлөлт ихтэй шуугиан нь хор нөлөө ихтэй. Мөн өндөр авиа нь нам авианаас, цэвэр авиа нь хосолсон авианаас илүү тээртэй бөгөөд гэмтэл учруулах нь илүүтэй байдаг.

Гадаргын ус: Тухайн бүс нутагт гадаргын усны сүлжээ маш сийрэг бөгөөд үндсэндээ байнгын урсацтай гол горхи байхгүй юм. Энэ шалтгаанаар ажиглалт хэмжилтийн цуваа бүхий гадаргын усны горим, нөөцийн ажиглалт хэмжилтийн цэг харуул энэ бүс нутагт байхгүй болно. Энэ бүс нутагт гол, сайрын урсац нь хаврын шар ус болон зуны хур борооны үерийн уснаас голчлон бүрдэх бөгөөд тэдгээрийн хэмжээ нь уур амьсгал, газрын гадаргуугийн байдал, тэжээгдэл зэргээс шалтгаална.

Зуны улиралд богино хугацаанд орсон эрчимтэй аадар борооны улмаас дээр дурдсан уул болон тэдгээрийн салбар уулсаас эх авах гол, сайруудад шар ус, хур борооны үер, уруйн үер үүсдэг. Энэ нь улмаар хөрсийг элэгдүүлэн барилга байгууламж эвдэрч нурах зэргээр багагүй хохирол учрахад хүргэж болзошгүй.

Гадаргын урсац нь сав газрын физик газар зүйн болон өндрийн бүс бүслүүрийн онцлогоор илэрхийлсэн ерөнхий зүй тогтолтой байдаг. Иймд сав газрын физик газар зүй, хэвгий зэрэг хүчин зүйлсийн онцлогийг тусгасан урсцын хуваарилалтыг интеграл үзүүлэлт болох урсцын модуль (м, л/сек км²) ба сав газрын дундаж өндрийн (Н, м) хамаарлаар илэрхийлэх нь зохимжтой байдаг. Дээр дурдсан хамаарлаар бол судалгааны талбар нь түр зуурын урсацтай хуурай сайрууд бүхий Төв Азийн гадагш урсацгүй ай савын Говь цөлийн бүс нутагт хамаарна. Энэхүү хамаарлаар судалгааны бүс нутагт гадаргын ус нь 0.02-өөс 0.05 л/сек км² хооронд хэлбэлзэнэ.

Зураг 11. Зуны хур бороо (а) болон хаврын шар усны (b) үерийн хамгийн их урсац, мм

Хүснэгт 2. Хоногт орсон 1 хувийн хангамшил бүхий хур бороо

Д/д	Аймаг	Сүм-өртөө	Ажиглалтын хугацаа	Ажигласан жилийн		
				Хамгийн их	Хамгийн бага	Дундаж
1	Өмнөговь	Ханбогд	1978-1990	42.7	7.0	21.1
2		Цогт-Овоо	1963-1990	42.0	7.7	17.0
3		Даланзадгад	1940-1989	138.0	7.4	25.7

Судалгааны бүс нутаг орчмын хуурай сайруудад гадаргын урсац үүссэн ул мөр тодорхой ажиглагдаагүй ба ургамлын гарц муу, гантай байгаа зэрэг нь сүүлийн жилүүдэд тус бүс нутагт хур бороо бага орсон болохыг илтгэж байна. Түүнчлэн, сүүлийн жилүүдэд дэлхий дахинаа ажиглагдах болсон уур амьсгалын дулаарал болон хүний үйл ажиллагааны сөрөг нөлөөллийн улмаас говь нутгийн, байнгын үстай байдаг цөөн тооны тойром, баянбүрдийн ус хатаж, ширгэх үйл явц давамгайлж байна.

Говь нутгийн газрын гадаргын өндөршлийн ялгаа төдийлөн их биш ч, өргөн хөндий тал ихтэй, хур борооны, ялангуяа үерийн үед их хэмжээний хохирол, сүйтгэл учруулж чадахуйц (усыг бодвол нягт ихтэй, эвдэх, сүйтгэх хүчин чадал өндөртэй) шавар, чулуун холимог бүхий уруйн үер эдгээр тод бүс илрэх судаг, сайраар урсан ирэх магадлал өндөртэй. Ийм байдал, ялангуяа нам уулс, тэдгээрийн ойр орчмын газрууд, тэдгээрээс гарсан ам хөндийн хуурай сайруудад түгээмэл ажиглагдах тул үер усны аюулаас хамгаалах далан хаалт, гүүр, гарцыг зохих стандартын дагуу хийж гүйцэтгэх хэрэгтэй.

Газрын доорх ус: Судалгааны талбай Төв Азийн гадагшаа урсацгүй ай савд багтана. Ханбогд уулын хавцлуудад байнгын урсацтай, өвөл дошин үүсгэдэг булаг ундарна. Уулын сайруудаар хаврын шар усны болон хур тунадас элбэгтэй үед үерийн ус өнгөрнө. Мөн хур тунадастай дулааны улиралд хоолойнуудын нам дор хэсэгт нуур цөөрөм үүснэ. Энэ газар нутаг нь нэлээд хуурайд тооцогдох бөгөөд агаарын харьцангуй чийгшлийн жилийн дундаж хэмжээ 40%-иас бага байдаг. Агаарын

харьцангуй чийгшил 30%-иас бага байх өдрийн тоо өвлийн улиралд 10 орчим, зуны улиралд 10 аас дээш байдаг. Хур тунадас багатай, олон жилийн дунджаар жилд 99мм хур тунадас ордог бөгөөд энэ нь хангай нутгийнхаас 2-3 дахин бага байна. Говь нутагт хэт халсны улмаас агаарын босоо урсгал идэвхтэй хөгжиж эрчимтэй аадар бороо орох тохиолдол гардаг. Энэ бүсэд жилд орох тунадасны ихэнх хувь нь дулааны улирал буюу 5-8 сард, жилд ордог тунадасны 93.9% энэ саруудад ордог. Төслийн талбай нь гидрогеологийн Өмнөд системд багтах ба Монгол улсын 29 сав газрын Алтайн өвөр говийн сав газарт хамаарна. Гидрогеологийн Өмнөд системийн хэмжээнд гадаргын ус түн ховор.

Хөрсөн бүрхэвч: Өмнөговь аймгийн Ханбогд сум нь ерөнхий газрын өндөр далайн төвшнөөс дээш 900–1100 метрийн хооронд хэлбэлзэнэ. Талбай орчим нь Монгол орны хөрс-газарзүйн мужлалаар Говийн их мужийн өргөргийн бүсшилийн цөлийн бор саарал хөрсний 14-р тойрогт хамрагдана. Энэхүү тойрогт нам уулс, толгодын хэсгээр эх чулуулгийн илэрцтэй, дутуу хөгжилтэй сайр чулуурхаг цөлийн бор саарал /гөлтгөнөгүй/, тал хөндий, нам хотос хэсгээр цөлийн бор саарал, цөлийн мараалаг бор саарал, уугуул хэлбэрийн мараа хөрс, элсэн хөрс голлон тархана [Монгол улсын үндэсний атлас, 2009]. Талбайн орчмын нутагт тархсан хөрсийг ялгаж тогтооход Цөлийн бор тархсан байна.

Ургамлан бүрхэвч: Гаалийн хяналтын бүс нь Монгол орны ургамал газарзүйн мужлалаар Дорноговийн цөлөрхөг хээрийн тойрогт хамаарна (Н. Өлзийхутаг. 1989). Нам уул нуруу, говь цөл, цав толгодын тэдгээрийн хоорондын цөлийн хээрийн ургамалжилтай бөгөөд сөөгнөөс харгана, заримдаг сөөгөнцрүүд дэд зонхилно (И.Түвшинтогтох, 2014.).

Цөлийн хээрийн тархац Өдлөг хялганууд (*Stipa gobica*, *S. glareosa*, *S. brevifolia*), зонхилон тархаж буй газар нутгаар тодорхойлогдоно. А.А.Юнатов (1974) цөлийн хээрт Өдлөг хялгана, Зүүнгарын хазаар өвс (*Cleistogenes songorica*), Таанаас (*Allium polyrhizum*) гадна заримдаг сөөгөнцөр, сөөг зонхилсон бүлгэмдлүүдийг хамааруулан үзсэн байдаг. Түүнчлэн цөлийн хээрийн бүсэд хонхор хотос, шал тойром зэрэг хөрсний үс ойр газраар бүсийн бүс ургамалжил болох цайдмын ургамалжил (*Stipa splendens*, *Reaumuria songorica*) зонхилно. Цөлөрхөг хээрийн ноёлогчид нь 3 зүйл Хялгана (*Stipa gobica*, *S. glareosa*, *S. brevifolia*), 1 зүйл Хазаар өвс (*Cleistogenes songarica*), Таана (*Allium polyrhizum*), сөөгнөөс 4 зүйл Харгана (*Caragana pygmaea*, *C. leucophloea*, *C. bungei*, *C. korshinskyi*), Орог тэсэг (*Krascheninnikovia ceratoides*) болон заримдаг сөөгөнцөр шарилжууд (*Artemisia rutifolia*, *A. xanthochloa*, *A. santolinifolia*, *A. pynchoriza*) болно. Бусад заримдаг сөөгөнцөрүүд (*Artemisia frigida*, *A. caespitosa*, *A. xerophytica*, *Anabasis brevifolia*, *Salsola passerina*, *Convolvulus gortschakovii*, *Ajania achilloides*, *A. trifida*, *Reaumuria songorica*, *Asterthamnus heteropappoides*) дэд зонхилно. Дагуул зүйл ургамлууд нь заримдаг сөөгөнцрөөс *Oxytropis aciphylla*, *Ptilotrichum canescens*, *Kochia prostrata*, алаг өвснөөс *Allium mongolicum*, *Gypsophilla desertorum*, *Convolvulus ammanii*, *Lagochilus ilicifolius*, *Scorzonera divaricata*, *Aster hispidus*, *Asparagus gobicus* зэрэг бол, цөөн настаас *Salsola pestifera*, *S. collina*, *Artemisia scoparia*, *Neopalassia pectinata* зэрэг ургамлууд болно (Түвшинтогтох, 2014).

Гаалийн хяналтын талбай орчмын ургамлан нөмрөг хүн, малын талхагдалд бага өртсөн боловч машин техникийн нөлөөлөл нэмэгдэхэд хүчтэй талхагдал доройтолд орсон байна. Мөн хүчтэй салхины нөлөөгөөр зарим газрын ургамлан нөмрөг нь хагд хуримтлал үүсэх боломжгүй болж улмаар доройтолд орсон байна.

Тусгай хамгаалалттай газар нутаг: Төсөл хэрэгжих Цагаанхад орчмын нутаг дэвсгэр нь түүх, соёлын дурсгалт зүйлс болон тусгай хамгаалалттай газар нутгийн хилийн цэс, хамгаалалтын бүсэд

ордоггүй. Төслийн талбай нь улсын болон орон нутгийн тусгай хамгаалалттай газар нутагтай давхцалгүй байна.

Түүх соёл, археологийн дурсгалт зүйлс: Түүхийн дурсгалт Археологийн олдворыг харьяа байгууллагын захиргаанд тайлагнаж байхыг соёлын өв үнэт зүйлсийг хамгаалах хуульд заасан байдаг. Тэдгээр түүх, шинжлэх ухаан, соёлын үнэт зүйл болох газар, хөрс нь улсын хамгаалалтад байх бөгөөд археологийн аль ч олдвор улсын өмч болдог. Археологийн ба соёлын өв үнэт дурсгалт зүйлс нь байгальдаа нөөцлөгдөн хадгалагдах зарчимтай гэж хуульд заасан байдаг. Дурсгалт газар, үнэт зүйлс нь эрсдэлд орохоор байвал эрх бүхий шинжилгээний байгууллага тэдгээрийг бүртгэн авч нүүлгэн шилжүүлж болно.

ГУРАВ. ТӨСЛИЙН ГОЛ БОЛОН БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ

Төслөөс үүсэх гол нөлөөллүүд

Байгалийн төрөл зүйлийн өөрчлөлт. Байгалийн төрөл зүйлүүдээс зэрлэг ан амьтдын орон зайн өөрчлөлтөд нөлөөлөх нөлөөллийн зэрэг нь “бага”, харин агаар орчны бохирдол, газар доорх усны нөөцөд үзүүлэх нөлөөлөл бараг дундаас бага зэрэгтэй байсан бол геологийн тогтцын өөрчлөлтөд хөрсний элэгдэл, эвдрэл ба бохирдол, ургамлын төрөл зүйлийн өөрчлөлт зэрэг нөлөөлөл дунд зэрэг байхаар гарсан байна.

Байгаль орчны чанар, нийгмийн өөрчлөлт. Нүүрс тээвэрлэх, буулгах, ачих үйл ажиллагааны үед гарах тоос, тоосонцроос бохирдох бохирдол их, хөрсний бохирдол, агаар орчны дуу чимээний физик бохирдол, ундны усны чанар хэмжээнд “дунд” зэргээр нөлөөтэй үнэлэгдэж байна.

Байгалийн цогцолборт газар, түүх соёлын дурсгалт зүйл, соёлт давхаргад үзүүлэх нөлөөлөл. Байгалийн үзэсгэлэнт төрх, орчны ландшафтын хэлбэр өнгө төрх, тусгай хамгаалалтай газарт үзүүлэх нөлөөлөл байхгүй. Түүх соёлын дурсгалт зүйл, археологийн олдворт үзүүлэх нөлөөлөл байхгүй байна.

Бусад нөлөөлөл. Автозамын тээвэрлэлтээс шалтгаалан хөрс эвдрэх, ахуйн хаягдал, хогийн цэгийн ариутгал муугаас эвгүй үнэр гарах, шавж үржих болон байгалийн давагдашгүй хүчин зүйл /хүчтэй салхи, түймэр газар хөдлөл, аянга/-ийн нөлөөллийн зэрэг “бага” байхаар байна.

ДӨРӨВ. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ГОЛ ЗОРИЛТ

Үндсэн зорилго, зорилт

Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө (БОМТ) нь төсөл хэрэгжиж буй нутаг дэвсгэрийн байгаль орчныг хамгаалах, зүй зохистой ашиглах, хүрээлэн буй орчны тогтвортой байдлыг хангах, БОННУ-н дэх зөвлөмжийн хэрэгжилтийг хангах, төслийн үйл ажиллагаанаас үүсэж буй сөрөг нөлөөллийг бууруулах, арилгах, урьдчилан сэргийлэх, төсөл хэрэгжих орчинд бий болж болзошгүй сөрөг үр дагаврыг хянах, илрүүлэх үндсэн зорилготой. Тиймээс төслийн бүтээн байгуулалт болон үйл ажиллагааны явцад үүсэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах, арилгах арга хэмжээг төслийн хэрэгжилтийн хүрээнд авч үзээд холбогдох зардлыг төлөвлөнө. Энэхүү төлөвлөгөөг төсөл хэрэгжүүлэгч дагаж мөрдсөнөөр байгаль орчин, нийгмийн хамгааллын үүргээ хангах нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

БОМТ-г хэрэгжүүлэхэд төсөл хэрэгжүүлэгч дараах бодлогыг баримтална. Үүнд:

- БОМТ нь төсөл хэрэгжүүлэгчийн үйл ажиллагаа, санхүүгийн боломж нөөцтэй уялдсан байх;
- БОМТ-ний хэрэгжилтийг төсөл хэрэгжүүлэгч өөрөө болон оршин суугчдын зүгээс хэрхэн хянаж, харилцан хамаарал бүхий бодит үр дүнд хүрэх;
- БОМТ-г хэрэгжүүлснээр төсөл хэрэгжүүлэгчийг хөндлөнгийн хяналт, шалгалтад тэсвэртэй болох зэрэг болно.

Хамрах хүрээ

БОМТ нь Өмнөговь аймгийн Ханбогд сумын нутагт хэрэгжиж буй “Гаалийн хяналтын талбай”-н үйл ажиллагааны хүрээнд дагаж мөрдөх эрх зүйн зохицуулалтын хүрээнд хэрэгжих бөгөөд Уг төслийн үйл ажиллагааны явцад хүрээлэн буй орчныг хамгаалах, сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх зорилт бүхий төлөвлөгөөнд Байгаль орчны ерөнхий үнэлгээний дүгнэлтэнд тусгасан зөвлөмжүүдийн хүрээн дэх бүхийл асуудлыг хамрахад БОМТ нь дараах 2 хэсгээс бүрдэнэ. Үүнд:

1. Төслийн байгаль орчны төлөв байдлын үнэлгээгээр тогтоосон сөрөг нөлөөллөөс зайлсхийх, бууруулах, арилгах арга хэмжээг хэрэгжүүлэх арга замүүд, тэдгээрийг хэрэгжүүлэх хугацаа болон шаардагдах хөрөнгө зардлыг тусгасан байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөө (БОХТ),
2. Төслийн үйл ажиллагааны улмаас байгаль орчны төлөв байдал, хүний эрүүл мэндэд үзүүлж байгаа орчны болон ажлын байрны нөхцөлийг хянах, шинжилгээ хийх, үр дүнг тайлагнах, хэрэгжүүлэх арга хэлбэр, шаардагдах хөрөнгө зардал, хугацааг тусгасан орчны хяналт-шинжилгээний хөтөлбөр (ОХШХ).

Төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэхэд баримтлах эрх зүйн баримт бичиг болон шаардлагыг нь зайлшгүй хангаж мөрдөх стандартуудыг БОМТ-нд тодорхой тусгаж өгнө.

ТАВ. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Хүснэгт 3. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмж их нэгж	Нэгжийн зардал (төгрөг)	Тоо хэм жээ	Нийт зардал, мян.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1	Нүүрсний овоолго, ачиж буулгах зэрэг ажлуудаас тоосжилт үүсэж агаар орчныг бохирдуулах	Хуурай өдрүүдэд 2-4л нормын дагуу тогтмол усалгааг хийх	Эзэмшил талбай болон төв зам хүртэлх зам талбай		1,000.0			Өглөө (06:00–09:00) болон орой (18:00–21:00) цагуудад услах нь үс ууршилтыг багасгаж, үр дүнтэй байдаг. Тоосжилтын эрчим, цаг агаарын нөхцлөөс хамаарч услах. Салхи багатай үед услах нь үр ашигтай.	Байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль: Энэхүү хуульд байгаль орчныг хамгаалах, нөхөн сэргээх, байгалийн нөөцийг зүй зохистой ашиглах талаар заасан байдаг. Усалгааны үйл ажиллагаа нь байгаль орчинд сөрөг нөлөө үзүүлэхгүй байхыг хангах үүднээс энэ хуулийг мөрдөх шаардлагатай. Усны тухай хууль: Усны нөөцийг хамгаалах, зохистой ашиглах, бохирдлоос сэргийлэх талаархи зохицуулалтыг тусгасан. Усалгааны ажлыг явуулахдаа усны нөөцийг үр ашигтай ашиглах, хэмнэх арга хэмжээг төлөвлөхдөө энэхүү хуулийг баримтлах хэрэгтэй. Агаарын тухай хууль, MNS 4585:2025 Агаарын чанар. Техникийн ерөнхий шаардлага
2		Нүүрс ачаад гарч байгаа машинуудыг 100 хувь бүтээлттэй байлгах арга хэмжээг авч ажиллах	Бүх ачилтын машин		-			Тээвэрлэлттэй өдөр бүр	
3		Тоосжилтыг бууруулах зорилгоор нүүрс ачиж буулгах 30 га талбайд 8.1м өндөр хашааг барьж байгуулсан ба эвдрэл гарсан үед тогтмол засварлах	Гаалийн талбай орчим		Үйл ажиллагааны зардал			Эвдрэл гарсан үед	
4		Хайрган хүчилттай зам, талбайд үүссэн эвдрэл, гэмтлийг тухай бүрд нь засварлан, ашиглалтын хэвийн нөхцөлийг хангах зорилгоор шаардлагатай хэсгүүдэд нэмэлт хайрга дэвсэж, тогтмол арчилгаа хийнэ.	Талбайн хэмжээнд		Үйл ажиллагааны зардал			Эвдрэл, гэмтлийг тухай бүрд	

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмж их нэгж	Нэгжийн зардал (төгрөг)	Тоо хэм жээ	Нийт зардал, мян.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
5		Ашиглагдаж буй машин техникийг үзлэг оношилгоонд бүрэн хамруулах	бүх тээврийн хэрэгсэл, машин механизм/		-			2026	
6		Талбайд болон ойр орчинд олон салаа зам гаргахгүй нэгдсэн сүлжээг сайжруулж, тэмдэг тэмдэглэгээг нэмэх	Төслийн талбай		300.0				Монгол Улсын MNS 4585:2016, MNS 4598:2011, MNS 4759:2014 стандартууд болон холбогдох хууль, дүрмийн дагуу гүйцэтгэнэ.
7	Хөрс, газрын гадаргын бохирдол	Иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага нь өөрийн өмч, эзэмшил, ашиглалтад байгаа газар болон орчны 50 метр хүртэлх газрын хог хаягдлыг цэвэрлэх, Ил задгай энгийн болон аюултай хог хаягдал асгахгүй байх	Нийт талбай					Сар бүр	Хог хаягдлын тухай хууль
8	Ургамлан нөмрөгийн талхагдал	Ургаагүй, хатсан мод, бутыг нөхөн тарьж, ногоон байгууламжийн хэвийн ургалтыг хангах зорилгоор усалгаа, бордоо, хамгаалалт, арчилгааны ажлыг тогтмол гүйцэтгэнэ.	Төслийн талбай					2026	Хөрс хамгаалах, цөлжилтөөс сэргийлэх тухай хууль
Сөрөг нөлөөг бууруулах нийт зардал, мян.төг								1,300.0	

ЗУРГАА. ОРЧНЫ ТОХИЖИЛТ, ЦЭЦЭРЛЭГЖҮҮЛЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Хөрс хамгаалах, цөлжилтөөс сэргийлэх тухай хуулийн 7.2.4-ийн дагуу эзэмшил газрын 10 хувиас доошгүй талбайд зохих журмын дагуу зүлэгжүүлж мод тариалах шаардлагыг үүрэгжүүлж өгсөн байдаг. Иймд эзэмшил газрын 10-аас багагүй хувийг тохижилт, агаарын бохирдлыг бууруулах, ургамалжуулах зэрэг зорилгоор моджуулах арга хэмжээг зайлшгүй хийх шаардлагатай юм.

Кемпийн зүүн хэсэгт нийт 8,434.7 м² талбайд тухайн бүс нутгийн хөрс, уур амьсгалын нөхцөлд хамгийн сайн ургах боломжтой улиас, хайлаас, сүхай зэрэг модны 500 ширхгийг тарьж ургуулсан. Цаашид тарьсан модны ургалтын хувь, нөхөн төлжилтийн байдалд үндэслэн нэмэлтээр мод тарих ажлыг үе шаттайгаар зохион байгуулах төлөвлөгөөтэй байна.

Хэрэв тухайн талбайд нэмэлт мод тарих боломжгүй нөхцөл үүсвэл, “Тэрбум мод” үндэсний хөдөлгөөний хүрээнд мод тарих зориулалтын төсвийг Өмнөговь аймгийн Байгаль орчныг хамгаалах санд тушаахаар төлөвлөсөн болно.

Хүснэгт 4. Тэрбум мод үндэсний хөдөлгөөний хүрээнд

№	Орчны тохижилт, цэцэрлэгжүүлэлтийн зорилт	Нөхөн сэргээлтийн арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар хэмжээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал ¹ , төг	Нийт зардал, мян.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1	Төслийн талбайг тохижилтын дагуу мод бут тарьж хашаалах /Тэрбум мод үндэсний хөдөлгөөний хүрээнд мод бут тарих /	улиас/3 нас/ Сүхай /Знас/ Хайлаас/Знас/ тарьц авах	Төслийн талбай	шир	150 150 200	15000 15000 9000	2,250,0 2,250,0 1,800,0	5, 10 сард	-
2	Мод бутны арчлалт хамгаалалт	Ургаагүй мод бутыг нөхөн тарих арчлалт хамгаалалт хийх	Төслийн талбай	удаа	Үйл ажиллагааны зардал			5, 10 сард	
Орчны тохижилт, нөхөн сэргээлтийн нийт зардал, мян.төг				6,300.0					

¹ <http://ecoline.tcgroupp.mn/index.php/en/2013-04-30-23-44-01>

ДОЛОО. ТҮҮХ, СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Төсөл хэрэгжих орчинд сум суурин газар олон жил үйл ажиллагаа явуулсан, тэмдэглэгдэж бүртгэгдсэн түүх, соёлын дурсгалт зүйл сумын төвийн тухайн орчинд байхгүй.

Төслийн үйл ажиллагааны явцад өмнө нь судалгаагаар илэрч байгаагүй олдвор илэрч болдог. Цаашид үйл ажиллагааны явцад түүх, соёлын дурсгалт зүйл илэрсэн үед “Монгол Улсын Үндсэн хууль”-ийн I бүлгийн 7-р зүйлд “Монголын ард түмний түүх, соёлын дурсгалт зүйл, шинжлэх ухаан, оюуны өв төрийн хамгаалалтад байна” гэж заасны дагуу түүх, соёлын өвийг эрэн сурвалжлах, бүртгэх, судалж шинжлэх, зэрэглэл тогтоох, үнэлэх, хадгалж хамгаалах, сурталчлах, сэргээн засварлах, өвлүүлэн уламжлуулахтай холбоотой үүрэг хариуцлагаа мөрдөж ажиллах нь зүйтэй.

Соёлын ба үнэт өв зүйлсийг илрүүлж, тэр нь төслийн үйл ажиллагаанд эрсдэхээр байвал орон нутгийн засаг даргаас энэ үйл ажиллагааг даруй зогсоохыг шаардах, бололцоотой бол эдгээр газруудыг аль болох зохистойгоор хамгаалахыг хуульд заасан байдаг. Боловсрол, Соёл, ШУ-ны яамны тусгай зөвшөөрөлгүйгээр зөөж шилжүүлэх боломжгүй соёлын ба үнэт дурсгалын өвийг малтах, зөөх, эвдэхийг хуулиар хориглосон.

НАЙМ. ОСОЛ, ЭРСДЭЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

№	Болзошгүй аюул, осол, сөрөг нөлөө	Урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, мян.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1.	Цаг уурын эрсдэлтэй нөхцөлөөс үүсэх гэнэтийн осол	Урьдчилан сэргийлэх мэдээ болон дохиолол холбооны найдвартай байдлуудыг байнга хангах	Төслийн бүх ажилтан, ажиллагсдад хамаарна. Бүх шатны ажиллагсдын ажил үүргийн хуваариар тодорхойлогдсон байна.	Үйл ажиллагааны зардлаар			Төслийн бүхий л үйл ажиллагааны түрш	-
2.	Хөдөлмөрийн сахилга бат алдсанаас үүсэх осол	Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, дотоод хяналт, байгууллагын дотоод дүрэм журам мөрдөж, хариуцлагын тогтолцоог бэхжүүлэх						
3.	Хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй ажиллагааны зөрчил	Ажиллагсдыг ХХАА-ны хувцас хэрэгсэл буюу бээлий, малгай хормогч, хамгаалах хэрэгслээр бүрэн хангах, хэрэглүүлж хэвшүүлэх	Төслийн бүх ажилчид					Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль, 2008 он
		Төслийн бүх ажилчдад өдөр бүр ажил эхлэхээс өмнө ХХАА-ны зааварчилгаа өгч гарын үсэг зуруулах, ХХАА-ны зааварчилгаанд хамрагдаагүй ажилчдыг тухайн өдөрт ажиллахыг хориглох						“Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуй. Нэр томъёо тодорхойлолт” MNS 4967:2000
4.	Галын аюул	Ажилчдад анхны тусламж үзүүлэх арга зааврыг эзэмшүүлэх Анхан шатны тусламжийн эм, тариа багажийг хяналтын өрөө эсвэл ажлын байруудын аль тохиромжтой газар байрлуулах	Төслийн бүх ажилчид					
		Барилга байгууламжийг анхан шатны галын аюулын эсрэг хэрэгслээр холбогдох норм, дүрэм журмыг баримтлан хангах	Галын хор, элс, хүрэг гэх мэт туслах материал бүхий галын сарай байршуулах					Гал түймрээс хамгаалах. Аж ахуйн нэгж, байгууллага,

		Болзошгүй аюул ослын үед ашиглах бүрэн ажиллагаатай гал унтраах анхан шатны багаж хэрэгсэл, хор саармагжуулах бодис, уусмалыг кемпийн хэсгүүдэд байрлуулах			барилга байгууламжид гал унтраах анхны багаж хэрэгслийн зайлшгүй байх шаардлага MNS 5566 :2005	
		Гэнэтийн гал түймэр, гамшиг осолтой тэмцэх аргачилсан заавар зөвлөгөөг боловсруулж өөрийн ОБХТ (ослын байдлын хязгаарлах төлөвлөгөө)-д тусгах, өөрөөр хэлбэл авах ёстой арга хэмжээний дэс дарааллыг тодорхой тусгах	Гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөө			
		Ажилчдыг галын хор болон бусад хэрэгслийг ашиглаж сургах, дадлага эзэмшүүлэх зэрэг зохион байгуулалтын арга хэмжээг авах		2,000.0		
Осол, эрсдэлийн менежментийг хэрэгжүүлэх нийт, мян.төг						2,000.0

ЕС. ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Хүснэгт 5. Хог хаягдлын менежментийг хэрэгжүүлэх зардал

№	Хог хаягдлын ангилал	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал, төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, мян.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1	Ахуйн хаягдлаар орчны бохирдол үүсэх	Бүх төрлийн ахуйн хатуу хог хаягдлыг үүсэх шатанд нь ангилан ялгах хаягдлын савнуудыг төрөлжүүлэн байршуулах Ахуйн хатуу хог хаягдлын түр хадгалах цэгийг стандартын шаардлагад нийцүүлэн битүүмжлэл сайтай, галд тэсвэртэй материалаар хийх Мэдээлэл сурталчилгаа хийх, тэмдэгжүүлэх Ахуйн болон бүх төрлийн хог хаягдлыг шатааж устгахыг хориглох Ангилж ялгасан дахин боловсруулах боломжтой ахуйн хатуу хог хаягдлыг дахиврын үйлдвэрт нийлүүлэх, боловсруулах боломжгүй хэсгүүдийг зайлуулах гэрээг эрх бүхий этгээдтэй хийх	Хог хаягдлын цэг		Үйл ажиллагааны зардал				“Хог хаягдлын тухай” хууль, “Энгийн хог хаягдлыг ангилах, цуглуулах, тээвэрлэх, дахин боловсруулах, сэргээн ашиглах, устгах, булшлах үйл ажиллагаанд тавигдах ерөнхий шаардлага”, “Хог хаягдлын улсын мэдээллийн нэгдсэн сангийн тогтолцоо, бүрдэл болон мэдээлэл төвлөрүүлэх журам”
2	Ариутгал, халдваргүйжүүлэлт хийх	Хатуу шингэн хог хаягдлын цэгүүдэд ариутгал, халдваргүйжүүлэлт хийх	Хог хаягдлын цэг	Удаа	20,000	Сард 1 /жилд 12 удаа/	12сар*20*5жил= 1,200.0	сар бүр	
3	Хог хаягдал зайлуулах	Хогийг зөвшөөрсөн цэгт зөөж зайлуулж байх	Талбайн хэмжээнд	удаа	-	-	-	сар бүр	
Хог хаягдлын менежментийг хэрэгжүүлэх нийт зардал, мян.төг									1,200.0

Төслөөс гарах хог хаягдлын төрлүүд ба хэмжээ: Төслийн хүрээнд дараах хог хаягдалд энгийн болон аюултай хог хаягдлын төрлүүд гарахаар байна. Хог хаягдлын гарцын хэмжээг төсөл хэрэгжүүлэгч хог хаягдлын нэр төрөл бүрээр нь холбогдох эх үүсвэр дээр нь ажлын зураг авалт хийж норматив тогтоох шаардлага тавигдаж байгаа. Бид БОМТ-ний хүрээнд төслийн үйл ажиллагаанаас гарах хог хаягдлыг ажиллах хүч, ажлын хоног, хэрэглээний норм, техникийн ээлж гэх зэрэг үзүүлэлтүүдэд үндэслэн дараах байдлаар тооцлоо.

Хүснэгт 6. Төслийн үйл ажиллагааны явцад гарах хог хаягдлын хэмжээ

Хог хаягдлын ангилал	Хог хаягдлын нэр төрөл	Хог хаягдлын хэмжээ
Энгийн хог хаягдал		
Дахин ашиглах боломжтой	Цаас	2ажилтан сард 8 кг/хүн бичиг цаасны хаягдал
	Шил	Хүнсний баглаа боодлоос $23\text{хүн/хон} \times 0.6 = 13.8\text{кг}$
	Хуванцар,	Хүнсний болон ахуйн хэрэглээнээс $23\text{хүн/хон} \times 0.5 = 11.5\text{ кг}$
	Резин	Техникийн ээлжийн тоогоор тооцно.
	металл, төмөр	Нийт үүсэх хэмжээнээс: 1. Ундааны сав баглаанаас $23\text{хүн/хон} \times 0.3 = 6.9\text{кг}$ 2. Техник тоног төхөөрөмжийн засвар үйлчилгээнээс гарах металлыг тооцоолох боломжгүй байна
Хүнсний хог хаягдал	(гал тогооны хаягдал)	$23\text{хүн} \times 0.1\text{кг} \times 30\text{хоног} \times 12\text{сар} = 0.8\text{тн}$
Бусад хаягдал	Хэтэрхий бохирдсон ашиглах боломжгүй хог хаягдал	Нийт ажиллагсдын хэрэглээнээс $23\text{хүн} \times 0.15\text{кг} \times 30\text{хоног} \times 12\text{сар}$ тооцоход 1.2 тн
	Ахуйн хэрэглээнээс гарсан дахин ашиглахгүй шингэн хаягдал	Төслийн хүрээнд унд ахуйд ашиглах усны 90 хувь нь ахуйн бохир болж хаягдана.
Аюултай хог хаягдал		
Батарей аккумулятор	Хар тугалгатай батарей	Техникийн ээлжийн тоогоор гарна.
Хаягдал тос ба шингэн түлш	Түлшний тос, дизель	Техникийн ээлжийн тоогоор гарна.
Шингэн хадгалах танк, зөөврийн танк, торхны цэвэрлэгээний хаягдал	Тос агуулсан хаягдал	Тос агуулсан хаягдал нь: - Тос агуулсан арчих материалын хаягдал - Тос агуулсан хөрсний хуулдас
	Хаягдал шингэн катализатор	Тооцох боломжгүй. Катализатор үүсэх нөхцөл үгүй гэж үзнэ. Аккумуляторыг холбогдох үйлчилгээ үзүүлдэг газарт цэнэглэнэ.
Хөдөлгүүр, хурдны хайрцгийн болон тосолгооны тосны хаягдал	Хүнд машин механизмын цэвэрлэгээний хаягдал	Тооцох боломжгүй.

Хог хаягдлын ангилал. Төслийн үйл ажиллагаанаас гарах хог хаягдлыг дээр заасан байдлаар ангилах бөгөөд тэдгээрт нийцсэн арга хэмжээг хэрэгжүүлж төслийн талбайн орчинд хог хаягдлыг ангилах, ангилсан хог хаягдлыг төвөг багатайгаар цуглуулах тухай мэдээллийг үйлчлүүлэгч олон нийтэд мэдээлж сурталчлахын зэрэгцээ хогийн цэгүүдийг оновчтой байршуулж холбогдох тэмдэг, тэмдэглэгээг ойлгомжтойгоор хийнэ.

Хүснэгт 7. Хог хаягдлыг зайлуулах

Хог хаягдлын нэр төрөл	Хог хаягдлын хэмжээ
Энгийн хог хаягдал	
цаас	Дахин боловсруулах боломжтой тул эрх бүхий этгээдэд хүлээлгэн өгөхийн тулд гэрээ хийнэ. Түр хадгалалтын цэгийг хуримтлагдах хэмжээ, тээвэрлэлтийн хугацаатайгаа уялдуулан төлөвлөсөн байна.
шил	
хуванцар,	
резин,	
металл, төмөр	
Хүнсний хаягдал, (гал тогооны хаягдал)	Маш бага хэмжээтэй гарах бөгөөд хэт бохирдолтой, удаан хугацаагаар хадгалах боломжгүй хаягдал тул хамгийн цөөндөө 7 хоногт 2 удаа зайлуулна. Тиймээс эрх бүхий этгээдээр тогтоосон хугацаанд тээвэрлүүлэн зөвшөөрөгдсөн цэгт хүргүүлнэ.
Хэтэрхий бохирдсон ашиглах боломжгүй хог хаягдал	
ахуйн хэрэглээнээс гарсан шингэн хаягдал	Бохирын цооногт хуримтлуулан эрх бүхий этгээдтэй гэрээ байгуулан зайлуулна.
Аюултай хог хаягдал	
Хар тугалгатай батарей	Аюултай хог хаягдлын зөвлөмжийг баримтална. Эрх бүхий этгээдэд нийлүүлнэ.
Ашигласан тос, масло	Аюултай хог хаягдлын хадгалалтын нөхцөл шаардлага хангасан цэгт хадгалж байгаад эрх бүхий этгээдэд нийлүүлнэ.
Хаягдал шингэн катализатор	Катализатор үүсэх нөхцөл үгүй гэж үзнэ. Аккумуляторыг холбогдох үйлчилгээ үзүүлдэг газарт цэнэглүүлнэ.
Машин механизмын цэвэрлэгээний хаягдал	Тооцох боломжгүй.

Хог хаягдал цуглуулах саванд тавигдах ерөнхий шаардлага

5.1 Энгийн болон дахин боловсруулах хог хаягдлыг цуглуулах зөөврийн сав нь дараах ерөнхий шаардлагуудыг хангасан байна. Үүнд:

- 5.1.1. Хогийн сав нь бат бөх, галд тэсвэртэй материалаар хийгдсэн, зэврэлтээс хамгаалагдсан байх
- 5.1.2. Хогийн савны хог цуглуулах хэсгүүд нь дахивар хог хаях зориулалтыг заасан стандарт мэдээлэх тэмдэг, өнгөтэй байх
- 5.1.3. Хогийн сав нь хог хаягдлыг ангилах, цуглуулах, ачих, тээвэрлэх технологид нийцсэн байх
- 5.1.4. Хог хаягдал салхиар тархах, хур тунадасны ус хуримтлагдах, шүүрэл ялгарахаас сэргийлсэн таг эсхүл саравчтай байх
- 5.1.5. Түгээмэл хэрэглэгддэг угаалга цэвэрлэгээ, халдваргүйтгэлийн бодист тэсвэртэй, цэвэрлэхэд хялбар материалаар хийгдсэн байх
- 5.1.6. хогийн савны металл хийцийн эд ангийг зэврэлтээс хамгаалж энэхүү стандартад заасан өнгөөр, стандарт шаардлага хангасан будгаар технологийн дагуу будсан байх
- 5.1.7. энгийн болон дахин боловсруулах хог хаягдлын савыг техникийн хяналтын төвүүдэд (бойлерын өрөө эсхүл агааржуулалтын систем) байрлуулж болохгүй. Аливаа хий, ус эсхүл гүйдлийн тоолуур эсхүл бусад мэдрэмтгий хэрэгслийн гэмтлээс бүрэн хамгаалсан байх
- 5.1.8. органик хог хаягдлын хувьд хангалттай агааржуулалтыг хийж байх шаардлагатай, агааржуулалт нь цахилгаан эсхүл байгалийн хэлбэрээр байж болно. Агаар солилцооны харьцаа нь хамгийн багадаа 0.8 м³/ц байна.

- 5.1.9. Хогийн сав нь нарны шууд тусгал тусахаас сэргийлсэн саравч эсхүл сүүдэр газар байршсан байна.

5.2. Энгийн хог хаягдал болох ахуйн хог хаягдал, органик хог хаягдал, цаас, шил, хуванцар, лааз зэрэг дахивар хог хаягдлыг тухайн төрлийн заасан савнуудад цуглуулж тодорхой хугацаанд хадгална.

5.3. Органик хог хаягдал нь гадаргууг хуурах, зэв үүсэх нөхцөл бүрдүүлдэг тул цайраар бүрсэн ган болон төмөр саванд хадгалж болохгүй. Цуглуулах савны дүүргэлт доорх байдлаар байвал тохиромжтой. Үүнд

5.3.1. Хог хаягдлын нягтаршлын дээд хязгаар $0,4\text{кг/дм}^3$ х нэрлэсэн хэмжээ (жишээ нь: 240 литр х 96кг)

5.3.2. Хог хаягдлын нягтаршлын дээд хязгаар $0,4\text{кг/дм}^3$ х нэрлэсэн хэмжээ, 1750 кг хүртэл

5.3.3. Хог хаягдлын нягтаршлын дээд хязгаар $0,4\text{кг/дм}^3$ х нэрлэсэн хэмжээ, 2500 кг хүртэл

Зураг 12. Хог олон төрлөөр ангилан түр хадгалах сав/жишээ/

Хүснэгт 8. Аж ахуй нэгж байгууллага байршуулах хогны савны шийдэл

Хэмжээ	Шийдэл	
Урт -3м Өндөр 1.5м Өргөн 1.5м	• Хүний биеийн өндөрт тохирсон • Савны амсрыг зөвхөн дахивар хийхээр тооцож хийсэн • Ангилсан хаягдлыг ачихад хялбараар шийдэж дахивар бүрээр салж ачилт хийгдэнэ. • Хаягжилтыг цоолтуураар шийдсэн • Шил ангилах хэсэг нь унаж хагарахаас сэргийлсэн, том жижиг хэмжээтэй	• Ус орохоос хамгаалж газраас хөндий • Хоёр талаасаа дахивраа хийх шийдэлтэй • Нараар цэнэглэгдэж хүн ойртохоор мэдэрч асдаг гэрэлтэй • Савнуудыг холбосон салахгүй байх оньсон түгжээтэй • Ангилан ялгах өнгийг шийдсэн.

АРАВ. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР

Хүснэгт 9. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр

№	Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүд	Хяналтын цэгийн байршил	Хугацаа ба давтамж	Давтамжийн тоо	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, мян.төг	Тайлбар	Баримтлах стандарт, арга, аргачлал
	1	2	3	4	5	6	7	8
1. АГААРЫН ЧАНАР								
1.	Агаарын чанарын (NO ₂ , SO ₂ , CO, PM _{2.5} , PM ₁₀) шинжилгээ хийлгэж байх	- Авто зогсоолын орчим - Нүүрс ачиж буулгах талбайд	Жилд 1 удаа	1	49.5+100.0 техникч томилолт	199.0	Нэг удаагийн хэмжилтээр 2 ажиглалтыг нэг мөр хийнэ.	- MNS 4585:2025 Агаарын чанар. Техникийн ерөнхий шаардлага, - MNS 5002:2000 Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуй. Шуугианы норм, аюулгүй ажиллагааны ерөнхий шаардлага - MNS ISO 226:2003 Дуу чимээ- хэвийн норм, түвшний хэмжээ - MNS 5919 : 2008 Дулааны цахилгаан станц, дулааны станцын уурын ба ус халаах зуухны ашиглалтын үед агаар мандалд хаях утааны найрлага дахь агаар бохирдуулах зарим бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ, тэдгээрийг хэмжих арга
2.	Дуу шуугиан, чичиргээний хэмжилт хийх							
2. ХӨРС, ХӨРСӨН БҮРХЭВЧ								
1	Хөрсний ерөнхий шинжилгээ (Агрохими, Механик бүрэлдэхүүн)	- Фон цэг /талбайн гадна талын эрүүл хэсгээс/	Хагас жил тутам	2	33.0	66.0	Шинжилгээний үр дүнг мэргэжлийн хөндлөнгийн лаборатори байх нь зүйтэй.	MNS 3297:2019 Байгаль хамгаалал. Хөрс. Хот, суурин газрын хөрсний эрүүл ахуйн аюулгүйн үзүүлэлт, бохирдлыг үнэлэх MNS 5850:2019 “Хөрс бохирдуулагч бодис, элементүүдийн зөвшөөрөгдөх хэмжээ”
2	Хөрсний бохирдлын шинжилгээ /6 элемент/	- Авто зогсоолын орчим - Авто пүү - Фон цэг /талбайн гадна талын эрүүл хэсгээс/		2	33.0	198.0		

№	Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүд	Хяналтын цэгийн байршил	Хугацаа ба давтамж	Давтамжийн тоо	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, мян.төг	Тайлбар	Баримтлах стандарт, арга, аргачлал
	1	2	3	4	5	6	7	8
3	Хөрсний эрүүл ахуйн шинжилгээ	- Бохирын цооног - Хогийн цэг		4	33.0	132.0		
УСНЫ ЧАНАР								
1	Усны ерөнхий химийн үзүүлэлтүүд	Ахуйн хэрэглээг хангаж буй гүний худаг	Жилд 1 удаа	1	85.0	85.0	Шинжилгээний үр дүнг мэргэжлийн хөндлөнгийн лаборатори байх нь зүйтэй.	MNS 0900:2018 Хүрээлэн буй орчин. Эрүүл мэндийг хамгаалах. Аюулгүйн байдал. Ундны ус. Эрүүл ахуйн шаардлага. Чанар, аюулгүй байдлын үнэлгээ, MNS 6148:2010 Усны чанар. Газар доорх усны бохирдуулагч бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ
Хяналт мониторингийг хэрэгжүүлэх 5 жилийн гүйцэтгэлийн зардал								680.0

АРВАН НЭГ. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Хүснэгт 10. Удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө

№	Төлөвлөсөн арга хэмжээ	Урьдчилан тооцсон төсөв, мян.төг	Хэрэгжүүлэх хуваарь				Хариуцсан албан тушаалтан	тайлбар
			2026 он					
			I	II	III	IV		
1.	Байгаль орчны болон хөдөлмөрийн аюулгүй байдлын харилцааг зохицуулах дотоод дүрэм, журмыг жил болгон шинэчилж ажилчдад танилцуулж, дагаж мөрдүүлэх	“Цагаан хад мөнхийн их” ХХК-аас зохицуулах	+	+	+	+	Удирдах албан тушаалтан + асуудал хариуцсан ахлах мэргэжилтэн	Шаардлагатай тохиолдолд удирдах дээд байгууллагат асуудлыг тавьж шийдвэрлүүлэх хүртэл арга хэмжээ авч хэрэгжүүлж болно.
2.	Дотоодод боловсруулсан дүрэм журмуудыг мөрдүүлэх, хяналт тавих		+				Гаалийн хяналтын талбай хариуцсан эрхлэгч	
3	Усалгаа, хог хаягдал ачилт, цэвэрлэгээний бүртгэлийн хуудасуудыг бүртгэж байгаа эсэхэд хяналт тавих		+				Гаалийн хяналтын талбай хариуцсан эрхлэгч	
	Нийт	-	Үйл ажиллагааны зардлаар					

АРВАН ХОЁР. 2026 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ХЭРЭГЖИЛТИЙГ НӨЛӨӨЛЛИЙН БҮСИЙН ОРШИН СУУГЧДАД ТАЙЛАГНАХ
ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Хүснэгт 11. Оршин суугчдад тайлагнах төлөвлөгөө

№	Зардлын агуулга	Тайлагнах хэлбэр	Мэдээллийн агуулга	Зохион байгуулах хугацааны тов	Хариуцах албан тушаалтан	Холбогдох зардал	Зохион байгуулах газар
1	Өмнөговь аймгийн байгаль орчны газарт биелэлтийн тайлан хүргүүлэх	Хэвлэмэл тайлан	БОМТ-ний биелэлтийн тайлан	2026 оны 11 сарын 1-ний дотор	“Цагаан хад мөнхийн их” ХХК-ийн асуудал хариуцсан мэргэжилтэн	-	-
БОМТ-г тайлагнах ажлын зардлын дүн, мян.төг							-

БОМТ-Г ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ АЖЛЫН НИЙТ ЗАРДАЛ

БОМТ-г хэрэгжүүлэхэд 2026 онд нийт 9 480 000 төгрөгийн зардал тооцогдож байна.

Хүснэгт 12. БОМТ-г хэрэгжүүлэх нийт зардал

№	БОМТ-ний хүрээнд хийх ажлын багц	Нийт тооцсон зардал, мян.төг
1	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ	1,300.0
2	Орчны тохижилт, ногоон байгууламжийн төлөвлөгөө	6,300.0
3	Түүх соёлын өвийг хамгаалах	-
4	Осол эрсдэлээс хамгаалах төлөвлөгөө	-
5	Хог хаягдлын менежментийг зохион байгуулах	1,200.0
6	Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр	680.0
7	Удирдлага, зохион байгуулалтын арга хэмжээ	-
8	БОМТ, түүний хэрэгжилтийг оролцогч талуудад тайлагнах, хэлэлцүүлэх	-
Нийт зардал		9,480.0